

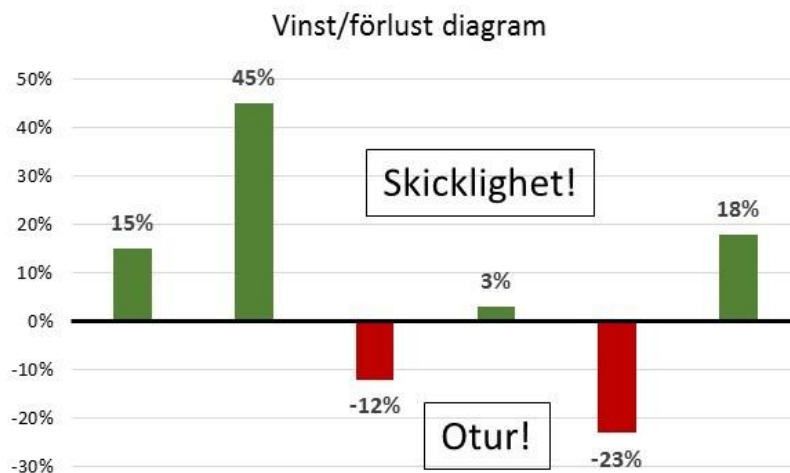
"Hybris är din portföljs värsta fiende - så här undviker du vanliga fällan"

Det är en fördel att ha självförtroende som investerare. Men det är lätt att överskatta sin egen förmåga, skriver VA Finans krönikör Lars-Erik Boström.

När du investerar är det en fördel om du har självförtroende. Det kan annars vara svårt att köpa eller sälja när rätt förutsättningar är på plats. En del investerare tenderar att vara handlingsförlamade och saknar modet att förändra risken i sin portfölj. Men även om ett gott självförtroende är bra, riskerar många att överskatta sin egen förmåga.

För feltolkningar och misstag är något vi framförallt upptäcker hos andra, så kallat attributionsfel. De fel du gör själv beror på omständigheterna medan andras misstag beror på deras personliga egenskaper. Det är ungefär så vi ser på våra egna investeringar. Lyckade investeringar beror på skicklighet och skarp analysförmåga, misslyckade på otur/omständigheter:

Generellt kan vi (tyvärr) konstatera att människor överskattar allt från sin bilkörning till sociala förmåga. Forskningen konstaterar också att självöverskattning är lite vanligare bland män än kvinnor.

Några exempel på självöverskattning kan vara:

- Att vi underskattar tidsåtgången när vi ska genomföra ett projekt på jobbet.
- "Vi måste åka senast nio", men kommer i väg en timme senare.
- Giftermål har en ganska hög sannolikhet att sluta i skilsmässa. Men vid giftermålet sätter vi den sannolikheten till noll (givetvis).

En amerikansk studie av fondförvaltare visade att de som hade stor framgång i sin förvaltning, riskerade att hamna i fällan med självöverskattning. Fonden utvecklades ibland sämre kommande år, eftersom risktagandet i fonden ökade. Förvaltarna fick en övertro på sina egna prognoser. Slutsatsen är att välja en fondförvaltare med fötterna på jorden.

För när du lyckas med dina investeringar stiger självförtroendet. Det kan mycket väl vara så att du har löst marknadens gåta, men det kan också bero på både tur och tillfälligheter. De värdepapper du investerat i har fallit väl ut, starkt påverkade av en positiv marknad. Olika strategier går bra under olika perioder och din strategi passade marknadens beteende just då. Om du köper bolag med vissa karaktäristika går dessa ofta bra i vissa marknadsmiljöer. Det är under perioder när allt går bra som det är klokt att fundera över ditt sätt att förvalta. Försök identifiera svagheter och lär av misstagen.

Självöverskattning kan förleda dig till en känsla av att ha kontroll över slumpmässiga händelser, som kursutvecklingen för en aktie. Vi riskerar till och med att vi kan påverka utfallet av händelser. Om det blivit rött sju gånger i rad vid roulettespel, satsar vi gärna på svart istället. Sannolikheten att det blir rött nästa gång är dock fortfarande femtio procent för det enskilda kastet. Vi drar en slutsats från ett alltför litet urval och tror att sannolikheten för nästa kast har ändrats (*gamblers fallacy*).

Det kan exemplifieras av en investerare som spekulerade i att OMX-index skulle falla under år 2000. Det året toppade OMX-index i mars, men indexet pendlade upp och ner till september. "Nu har jag blankat aktier men får köpa tillbaka hela tiden, men den här gången startar björnmarknaden". Analysen om fallande aktiekurser var korrekt och signalvärdet var starkt med lägre toppar i OMX. Men OMX-index hade fem toppar med återhämtningar innan nedgången tog fart på allvar.

Ett typiskt scenario präglad av självöverskattning kan exemplifieras i nedanstående graf. Vårt självförtroende är högt så länge marknaden är med oss, men avtar i takt med fallande kurser. Marknaden bottnar ungefär samtidigt som vårt självförtroende och vi vågar inte investera när det är billigt.

Några observationer:

- Självöverskattning skapar onödiga risker för investerare med ett högt risktagande och frekvent handel. Oerfarna investerare kan lockas in att använda produkter med alltför hög risk som till exempel binära optioner och produkter med hög hävstång.
- Vi underskattar ibland förlustriskerna och tenderar att ha en för dålig riskspridning. Ofta är anledningen, precis som i grafen, att man har en övertro på att upptäcka riskerna i tid. Du struntar i information och signaler som borde leda till ett köp- eller säljbeslut. "Jag vet bättre..."
- Att ta in massor av information om ett värdepapper innebär inte att vi alltid vet hur andra investerare prissätter aktien. Mängden information ökar vår övertygelse, men inte alltid prognosens träffsäkerhet.
- Att tro sig veta när sannolikheten har förändrats av att ett visst mönster uppstått kan innebära onödigt risktagande. Men marknaden bryr sig inte om hur många gånger du försökt.
- Självöverskattning är ofta marknadsberoende. Självförtroendet är högt i en tjurmarknad och lågt i en björnmarknad.
- Slutsatsen är att bra investeringar kräver självinsikt, klokskap, en vettig strategi och investeringsdisciplin. Våga vara ärlig mot dig själv och din analys. Identifiera varför din investering utvecklades rätt eller varför den utvecklades fel. Du kan få rätt om en kursriktning även om de förutsättningar du prognostiserade inte uppfylldes. För därför gärna en investeringsdagbok, där du noterar anledningarna till varför du köpte eller sålde.

OM SKRIBENTEN:

Lars-Erik Boström är idag Senior Advisor på The Council, som är en oberoende rådgivare inom strategi, risk och governance. Han driver även det egna bolaget Börspsykologen AB. I mars 2015 publicerades hans bok "Börsens psykologi - så vinner du över dina hjärnspöken och gör bättre aktieaffärer" på Sterners förlag. Kontakta via The Council (thecouncil.se), LinkedIn eller Börspsykologen AB (borspsykologen.se).